

7. LELKIISMERETI ÉS VALLÁSSZABADSÁG

7.1. A LELKIISMERET SZABADSÁGA	211
7.2. A VALLÁSGYAKORLÁSHOZ VALÓ JOG	212

A lelkiismereti meggyőződés megvallása és a vallás szabad gyakorlása a politikai harcokban és a politikai elméletben jelent meg mint követelés, s ennek nyomán az alkotmányokban is megfogalmazták.¹

Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény 9. cikke szerint:²

„1. Mindenkinek joga van a gondolat-, a lelkiismereti és vallásszabadsághoz; ez a jog magában foglalja a vallás vagy meggyőződés megváltoztatásának szabadságát, valamint a vallásnak vagy meggyőződésnek mind egyénileg, mind együttesen, mind a nyilvánosság előtt, mind a magánéletben istentisztelet, oktatás és szertartások végzése útján való kifejezésre juttatásának jogát.

2. A vallás vagy meggyőződés kifejezésre juttatásának szabadságát csak a törvényben meghatározott olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek egy demokratikus társadalomban a közbiztonság, a közrend, közegészség vagy az erkölcsök, illetőleg mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükségesek.”³

7.1. A LELKIISMERET SZABADSÁGA

Az Európa Tanács (ET) nemzeti kisebbségek védelméről szóló keretegyezménye (a 7. cikk) biztosítja minden, valamely nemzeti kisebbséghez tartozó személynek a békés célú gyülekezés szabadságához és a másokkal való egyesülés szabadságához, a véleménynyilvánítás szabadságához, a gondolat-, a lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jog tiszteletben tartását.

A szerb alkotmány 43/1. szakasza szavatolja a gondolat-, a lelkiismereti, a meggyőződés és a vallásszabadságot, továbbá a meggyőződés vagy vallás megőrzése vagy annak szabad választás alapján történő megváltoztatásának jogát.

A nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény ilyen rendelkezést nem tartalmaz.

¹ A lelkiismereti és vallásszabadság mint egyéni alapjog. In Halmi Gábor – Tóth Gábor Attila szerk.: *Emberi jogok*. Budapest, 2003, Osiris, 541–557.

² Emberi Jogok Európai Egyezménye (European Treaty Series, No. 5), <http://www.europatanacs.hu>; http://www.complex.hu/kzldat/o98h0058.htm/mun_2.htm#kagy1
Szerbia és Montenegró volt államközösségének parlamentje 2003. december 26-án cikkelyezte be az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló konvenciót, valamint a kínzás és az embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzéséről szóló egyezményt. Goran Svilanović akkori külügyminiszter 2004. március 3-án Strasbourgban átadta az ET vezetőinek a két egyezmény ratifikálási okmányait, és az államközösség, valamint a két tagállam számára ezzel hatályba léptek az ezekből az egyezményekből eredő kötelezettségek.

³ (Evropska) konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. *Međunarodna politika* [Nemzetközi politika]. *Dokumenti* [Dokumentumok] III–XIV. Belgrád, 2003. január–március, 1109. sz.; Dokumenti, Specijalni dodatak lista *Danas* [a *Danas* c. belgrádi napilap 2003. április 4-ei melléklete], 4.

7.2. A VALLÁSGYAKORLÁSHOZ VALÓ JOG

Az alkotmány (11. szakasza) szerint a Szerb Köztársaság világi jellegű állam. Az egyházak és a felekezetek az államtól elválasztva működnek. Egyetlen vallás sem nyilvánítható államinak vagy kötelezőnek.

A 43. szakasz szavatolja a vallásszabadságot és kimondja, hogy senki sem kötelezhető vallási vagy egyéb meggyőződéséről nyilatkozni (43/2. szakasz). Egyénileg vagy másokkal egyetemben mindenki szabadon gyakorolhatja vallását vagy vallási meggyőződését vallási szertartások vagy oktatás látogatásával, továbbá magánkörben vagy pedig nyilvánosan kinyilváníthatja vallási meggyőződését.

A vallás vagy meggyőződés szabad kinyilvánítási joga törvényben korlátozható, de csak akkor, ha ez a demokratikus társadalomban az emberi élet és egészség, a demokratikus társadalom közérkölcse, az alkotmányban szavatolt emberi jogok és szabadságjogok, a közbiztonság és közrend védelme vagy a vallási, nemzeti, illetőleg faji gyűlölet kiváltásának vagy ösztönzésének megakadályozása érdekében szükséges.

A szülők és a törvényes gyámok meggyőződésükkel összhangban jogosultak gyermekeiket vallási és erkölcsi nevelésben részesíteni.

A 44. szakasz szerint az egyházak és felekezetek egyenjogúak, az államtól külön vannak választva, önállóan szabályozzák belső szervezetrendszerüket, vallási ügyeiket, szabadon gyakorolják nyilvános vallási szertartásaikat, alapítják és irányítják egyházi iskoláikat, szociális és jótékonyági szervezeteiket a törvénnyel összhangban.

Az Alkotmánybíróság csak abban az esetben tilthatja be a vallásközösséget, ha annak tevékenysége az életre, a lelki és testi épségre való jogot, a gyermekek jogait, a személyi és családi integritás jogát, a vagyonra, a közbiztonságra és közrendre való jogot sérti, vagy ha vallási, nemzeti, illetőleg faji gyűlöletet vált ki vagy szít.

Szerbiában senki sem köteles katonai vagy bármely más fegyveres szolgálatot teljesíteni, ha az a hitével vagy meggyőződésével ellentétben áll (45. szakasz).

Az állam ösztönzi polgárainak a sajátos nemzeti, kulturális, nyelvi és vallási hovatartozásán alapuló másságának megértését, méltányolását és tiszteletben tartását (48. szakasz).

Az alkotmány szerint tilos és büntetendő minden faji, nemzeti és vallási egyenlőtlenség, gyűlölet és türelmetlenség kiváltása és szítása (49. szakasz). A bíróság megakadályozhatja az információk és eszmék tömegtájékoztatási eszközök általi terjesztését, ha ez – egyebek között – a vallási gyűlölet terjesztésére irányul (50/3. szakasz).

Az Alkotmánybíróság betilthatja azt az egyesületet, melynek tevékenysége vallási gyűlölet szítására irányul (55/4. szakasz).

A nemzeti kisebbségek tagjai jogosultak a nemzeti, etnikai, kulturális és vallási sajátosságaik megőrzésére, ápolására, fejlesztésére és nyilvános kifejezésére (79/1. szakasz).

Rendkívüli vagy hadiállapot kihirdetése idején az alkotmányban szavatolt emberi és kisebbségi jogoktól való eltérések nem eredményezhetnek vallási alapon történő megkülönböztetést sem (202/2. szakasz).

A nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény a vallási sajátosságok kifejezését, megőrzését, ápolását, fejlesztését, átadását és kinyilvánítását a polgárok, a nemzeti kisebbségek és azokhoz tartozó személyek hagyománya részének, azok elidegeníthetetlen egyéni és kollektív jogának tekinti (12. szakasz).

Az egyházakról és vallási közösségekről szóló törvény az alkotmánnyal összhangban mindenkinek biztosítja a lelkiismereti és vallásgyakorlási szabadságot (1/1. szakasz).

Szerbiában tilos a vallási alapon való megkülönböztetés. Senki sem vethető olyan kényszer alá, amely veszélyeztetné a vallásszabadságot, senki sem kényszeríthető, hogy nyilatkozzon vallási hovatartozásáról, vallási meggyőződéséről, illetve azok nemlétéről. Senki sem háborgatható, különböztethető meg vagy részesülhet előnyben vallási meggyőződése, valamely vallási közösséghez való tartozása vagy nem tartozása miatt, az istentiszteletben és szertartásban való részvétele, valamint a vallásszabadság és jogok gyakorlása miatt. Szerbiában nincs állami vallás (2. szakasz).

A teljesen felújított szenttamási Szentháromság-szobrot
2013. május 25-én szentelték fel

A vallásszabadságot és a vallási meggyőződést csak az alkotmány, a törvény és a becikelyezett nemzetközi egyezmények által meghatározott esetekben lehet korlátozni, a demokratikus társadalomban a szükséges közbiztonság, a közrend, az erkölcs és más egyének szabadsága védelmének érdekében. A vallásszabadság nem veszélyeztetheti mások élethez és egészséghez való jogát, a gyermekek jogait, a személyes és a családi integritásra való jogot, a tulajdonhoz való jogot, vallási, nemzeti és faji türelmetlenséget nem szíthat (3. szakasz).

A törvény szerint az egyházi épületeknek és intézményeknek kivételes történelmi, nemzeti és művelődési jelentősége van, és mint ilyenek az állami és a helyi önkormányzati szervek külön védelmét, gondoskodását és pénzügyi támogatását élvezik (41/2. szakasz).

A Verske slobode u Srbiji – stanje, mogućnosti, prepreke [Vallásszabadság Szerbiában – helyzet, lehetőségek, akadályok]⁴ című könyv 2009. december 9-i belgrádi bemutatóján elhangzottak szerint a vallási indíttatású incidensek száma csökkent Szerbiában, de a diszkrimináció továbbra is létezik. Példa erre, hogy az állam nem teszi lehetővé a román ortodox egyház működését Kelet-Szerbiában, s az anglikán egyház sincs bejegyezve.⁵

Az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériumának a szabad vallásgyakorlásról szóló 2009. évi nemzetközi jelentése 198 államot ölel fel, köztük Szerbiát is. A jelentés az előző évihez képest kedvezőbbnek bizonyult Szerbiára nézve, viszont elmarasztaló megjegyzéseket is tartalmaz.

A jelentés szerint az előző évhez képest kevesebb panaszt jegyeztek fel a vallási szabadság megsértésével kapcsolatban. Az egyházakról és vallási felekezetekről szóló törvény lehetővé teszi a vallási felekezetek, egyházak bejegyzését. Azonban, míg az alkotmány szerint Szerbiában vallásszabadság van, a törvény hét hagyományos egyházat ismer el regisztráció nélkül. A vallási felekezet regisztrációjához 100 alapító tagra van szükség, valamint be kell nyújtani a szervezet statútumát, tanítását és ünnepi rendjét. A regisztráció nem kötelező, azonban így egyes felekezetek kiváltságos helyzetbe kerülhetnek – figyelmeztet az amerikai külügyminisztérium jelentése. Szerbiában megközelítőleg 170 vallási felekezet, csoport, gyülekezet ismert, amelyekből csupán 12 regisztráltatta magát.⁶

⁴ Ilić, Vladimir: *Verske slobode u Srbiji – stanje, mogućnosti, prepreke*. Zrenjanin, 2009, Centar za razvoj civilnog društva, 120. www.cdcs.org.rs

⁵ *Vajdaság Portál*, <http://vajdasag.eu/h/v20091209>

⁶ Diósi Árpád: Másodrangú polgárok. Vallásszabadság Szerbiában. 2 [online]. *Magyar Szó*, 2009. december 21. http://www.magyarso.org/fex.page:2009-12-21_Masodrangu_polgarok.settohtml; Diósi Árpád: Vallásszabadság van: papíron [online]. *Magyar Szó*, 2009. december 28. http://www.magyarso.org/fex.page:2009-12-28_Vallasszabadsag_van_papiron.xhtml